

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΕΜΦΑΣΗ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Τεύχος 6
Χειμώνας 2001

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής
Βασ. Σοφίας 12, 106 74 Αθήνα, Τηλ.: (01) 725 7495-7, Fax: (01) 725 7510
<http://www.idkaramanlis.gr>, e-mail: info@idkaramanlis.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Δημήτριος Γαρούφας (Δικηγόρος), Γιώργος Δονάτος (Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών), Αργύρης Καρράς (Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών), Ιωάννης Κολλιόπουλος (Καθηγητής, Φιλοσοφική Σχολή ΑΠΘ), Ηλίας Κουσοκονβέλης (Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μακεδονία), Κώστας Μαγουλάς (Επίκουρος Καθηγητής, Ε.Μ.Π.), Γιώργος Μέργος (Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών), Θάνος Ντόκος (Διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων, Δ/ντης Σπουδών ΕΛΙΑΜΕΠ), Θεοδόσης Παλάσκας (Αντιπρύτανης, Πάντειο Πανεπιστήμιο), Χαράλαμπος Παπασωτηρίου (Επίκουρος Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο), Γεώργιος Πλουμίδης (Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων), Ανδρέας Πομπόρτσος (Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), Αριστοτέλης Χαράλαμπίδης (Καθηγητής/Αντιπρύτανης, Δ.Π.Θ. Θράκης),

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Γιάννης Ανδριανός, Σπύρος Μακρής

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Άκης Γκούμας

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ: GRAFISTI

ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ & ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Εκδόσεις «Ι. Σιδέρης»

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Το Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής (ΙΔΚΚ) ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1998. Είναι επιστημονική μη κερδοσκοπική εταιρεία. Επιδιώκει τη μελέτη και ανάλυση κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών θεμάτων. Σκοπός του Ινστιτούτου είναι η ενδυνάμωση της δημοκρατίας, η διεύρυνση των ελευθεριών του πολίτη και η ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με στόχο την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: 2.500 δραχ.
ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΓΙΑ 4 ΤΕΥΧΗ: 8.000 δραχ.

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ
ΕΜΦΑΣΗ
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- Γεώργιος Ν. Αναστασόπουλος*
Το “Παζάρι” της Νίκαιας ανέτρεψε τις Ισορροπίες [σελ. 4]
-
- Ακης Γεροντόπουλος*
Απογοήτευση από τη Συνθήκη της Νίκαιας [σελ. 7]
-
- Κωνσταντίνα Μπότσιου*
Η Κρίση της Απασχόλησης στην Ευρώπη: Εθνικές και Ευρωπαϊκές Απαντήσεις, Άλλοτε και Τώρα [σελ. 11]
-
- Θανάσης Διαμαντόπουλος*
Ατομοκεντρισμός: Ο Πυρήνας του Δυτικού Φιλελευθερισμού [σελ. 15]
-
- Δημήτρης Γαργαλιάνος*
Η Πρόταση του Κωνσταντίνου Καραμανλή για τη Μόνιμη Τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα [σελ. 19]
-
- Χρήστος Γιανναράς*
Η Εκκλησιαστική Πολυδιάσπαση του Ελληνισμού [σελ. 24]
-
- Ι. Μ. Κονιδάρης*
Η Ανάγκη Χαράξεως Εκκλησιαστικής Πολιτικής [σελ. 31]
-
- Αναστάσιος Μαρίνος*
Τα “Προνόμια” της Ελλαδικής Εκκλησίας και ο Χωρισμός της από το Κράτος [σελ. 38]
-
- Αντώνης Μακροδημήτρης*
Ο “Τρίτος Δρόμος” και η Φιλελεύθερη Δημοκρατία [σελ. 48]
-
- Αγγελος Λάσκαρης*
Η Αρχή της Συνέχειας ή η Αρχή του Τέλους; [σελ. 62]

Δημήτρης Σκιαδάς
Η Ιδεολογική Πρόκληση για τον Κεντροδεξιό Πολιτικό Χώρο [σελ. 72]

Σπύρος Μακρής
Η Ιδεολογία της Νέας Δημοκρατίας στο Κατώφλι του Νέου Αιώνα [σελ. 89]

Γιώργος Ψαχαρόπουλος
Ελληνική Εκπαίδευση
Μόνιμα Προβλήματα και Οριστικές Λύσεις [σελ. 101]

B I B Λ Ι Ο Κ Ρ Ι Τ Ι Κ Η

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου: Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική
Σπύρος Μακρής [σελ.109]

Δημήτρης Τσάτσος, Ξενοφών Κοντιάδης (επιμ.): Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ
Σωτήρης Ντάλης [σελ.117]

Α. Λουλούδης, Βασιλική Γεωργιάδου, Γιάννης Σταυρακάκης: Φύση, Κοινωνία, Επιστήμη στην Εποχή των “Τρελών Αγελάδων”
Βάσω Κόλλια [σελ. 121]

Yergin D. & Stanislaw J., The Commanding Heights: The Battle Between Government and the Marketplace that is Reshaping the Modern World
Χαράλαμπος Παπασωτηρίου [σελ. 127]

Μπέντζαμιν Μπάριμπερ: Ο Κόσμος των Mac Κόντρα στους Τζιχάντ. Η Παγκοσμιοποίηση και ο Φονταμενταλισμός Εχθροί της Δημοκρατίας και της Ελευθερίας
Σπύρος Μακρής [σελ. 129]

Μάικλ Ουόλζερ: Περί Ανεκτικότητας. Για τον Εκπολιτισμό της Διαφθοράς
Σπύρος Μακρής [σελ. 131]

Ούλριχ Μπεκ: Τί είναι Παγκοσμιοποίηση;
Σπύρος Μακρής [σελ. 133]

Viviane Forester: Η Οικονομική Φοβία
Βάσω Κόλλια [σελ. 134]

Γεώρ. Ν. Αναστασόπουλος*

Το “Παζάρι” της Νίκαιας ανέτρεψε τις ισορροπίες

Λίγοι μονάχα μήνες κύλησαν από το Μάιο ως τον Δεκέμβριο του 2000. Κι'ωστόσο από την εποχή, που ο Γιόσκα Φίσερ πρόβαλε στο Πανεπιστήμιο Χούμπολντ του Βερολίνου, το όραμά του για μια ομοσπονδιακή Ευρώπη, μέχρι τις πρωϊνές ώρες της 11ης Δεκεμβρίου, όταν, μέσα στη γενική εξάντληση, τερματιζόταν το ατέλειωτο ανατολίτικο «παζάρι» της Διασκέψεως της Νίκαιας, φάνηκε σα να έχουν μεσολαβήσει αιώνες για μια Ευρωπαϊκή Ένωση, που γνωρίζει και νέες δοκιμασίες.

Ο θεσμικός διάλογος, που άνοιξε ξανά το Μάιο, ο πράσινος Γερμανός υπουργός Εξωτερικών, δεν αποτέλεσε καθόλου κατάλληλο «πρελούντιο» για τη σύνοδο κορυφής στο γνωστό γαλλικό θέρετρο. Αλλά ούτε και ο

Ζακ Σιράκ, που προήδρευε της Διασκέψεως, θύμιζε το Γάλλο Πρόεδρο, που είχε προωθήσει τον Ιούνιο με το λόγο του στη Ραϊχσταγκ, την ανάγκη σύνταξης ενός ευρωπαϊκού Συντάγματος. Ο λόγος που εκφωνήθηκε το Δεκέμβριο αφορούσε στους λογαριασμούς και τους υπολογισμούς, τις σταθμίσεις και ανασταθμίσεις ψήφων, εδρών και επιρροών στα θεσμικά όργανα της Ενώσεως. Και έλειπε το όραμα, έλειπαν οι αρχές, έλειπαν οι ιδέες που θα μπορούσαν να εμπνεύσουν τους ευρωπαϊκούς λαούς, για να μη θεωρήσουν τη συνάντηση αυτή ως τη Διάσκεψη των χαμένων προσδοκιών.

Το θέαμα του ανατολίτικου «παζαριού», που παρατάθηκε όσο ποτέ άλλοτε σε σύνοδο κορυφής, με τις συνεχείς αντεγκλήσεις, τις πιέσεις, την αλαζονεία των μεγάλων και την αντίσταση των μεσαίων και των μικρών, ήταν πραγματικά «μίζερο», όπως με αυστηρότητα επισήμανε ο Κώστας Καραμανλής. Δεν βοήθησε την ιδέα της Ευρώπης, ούτε την Ευρωπαϊκή Ένωση σε μία περίοδο που τα επιτεύγματά της μοιάζουν να υποτιμώνται ή να θεωρούνται περίπου ως δεδομένα, ενώ ενισχύονται οι προβληματισμοί, οι αμφιβολίες και ο σκεπτικισμός για την ικανότητά της να αντιμετωπίσει τις δύσκολες προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Ο ηγεμονικός τρόπος, με τον οποίο συμπεριφέρθηκε η γαλλική Προεδρία στη Νίκαια, δεν της επέτρεψε να κερδίσει τις εντυπώσεις για το αποτέλεσμα. Μια κατάληξη, που δεν εστερείτο θετικών στοιχείων και θα μπορούσε περισσότερο να εκτιμηθεί, αν δεν είχε μεσολαβήσει το ατέλειωτο ανα-

τολίτικο «παζάρι». Μια συμφωνία, που επιλύει αρκετά προβλήματα (έστω και με τον όχι πάντοτε καλύτερο δυνατό τρόπο) και που θα ήταν νοητό να θεωρηθεί ως επιτυχία της Προεδρίας, αν η τελευταία ησχολείτο περισσότερο με τη σύνθεση των απόψεων και όχι με τη μονομανία να διατηρηθεί με κάθε κόστος μια τεχνητή πολιτική εξίσωση με μια Γερμανία, πολυπληθέστερη κατά 20 και πλέον εκατομμύρια κατοίκων.

Η επιδίωξη αυτή και ο αγώνας να ενισχυθεί η θέση των μεγάλων απέναντι στους μεσαίους και τους μικρότερους, εν όψει των νέων κύκλων διεκδίκησης της Ενώσεως, χαρακτηρίσαν βασικά τη Διάσκεψη της Νίκαιας. Και κυριάρχησαν στις εντυπώσεις που δημιουργήθηκαν, αποδυναμώνοντας τα ευνοϊκά στοιχεία, που μια απροκατάληπτη προσέγγιση της Διασκέψεως θα αναδεικνυε.

Γιατί, δεν είναι ο κυνισμός, αλλά η επιταγή για μια σωστή αποτίμηση, που μας επιβάλλει να δεχθούμε, ότι τα ζητήματα, που χρειαζόταν να αντιμετωπισθούν στη Νίκαια, παρουσίαζαν μεγάλες, πραγματικά, δυσχέρειες. Γι' αυτό, άλλωστε, και στο Άμστερνταμ, πριν από τρία χρόνια, είχε διαπιστωθεί η αδυναμία επίτευξης συμφωνίας και τα τρία θέματα (στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο Υπουργών, σύνθεση Ευρωπαϊκής Επιτροπής και επέκταση του αριθμού των ζητημάτων, στην οποία οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με αυξημένη πλειοψηφία και όχι με ομοφωνία) μετατέθηκαν για την επόμενη Διακυβερνητική. Και χρειάζεται ακόμη να αναγνωρίσουμε ότι οι διαπραγματεύσεις αποτελούν

συνηθισμένη και καθημερινή σχεδόν πρακτική μέσα στην Ένωση και δεν εφευρέθησαν από τη γαλλική Προεδρία. Αυτό που ενόχλησε ήταν ότι οι κ.κ. Σιράκ και Ζοσπέν (αλληλοϋποβλεπόμενοι, καθώς αγωνίζονται από τώρα για να διεκδικήσουν την εκλογή στην Προεδρία της γαλλικής Δημοκρατίας το 2002) δεν προετοίμασαν σωστά το έδαφος, ώστε να αποφευχθεί το ανατολίτικο «παζάρι» των τελευταίων ημερών και ωρών της Διάσκεψης.

Το αποτέλεσμα ήταν, φυσικά, οι μεγάλοι να ενισχυθούν. Ήταν, ίσως, αναπόφευκτο, αλλά το ερώτημα που παραμένει είναι αν χρειαζόταν οι μεσαίοι και μικρότεροι να αποδυναμωθούν σ' αυτό το βαθμό. Γιατί, βεβαίως, η ισορροπία ανατράπηκε εις βάρος των τελευταίων και δεν μπορεί να γίνεται πια λόγος για μία Ένωση τυπικά ισότιμων Κρατών Μελών. Από την άλλη πλευρά, θά έπρεπε να αναγνωρίσουμε ότι δεν θα ήταν λογικό οι μεσαίοι και οι μικροί να μπορούν να επιβάλουν τις θελήσεις τους σε μία Ένωση, στην οποία ο αριθμός των κρατών – μελών με τις προσεχείς διεκδικήσεις θα πολλαπλασιασθεί. Από το σημείο αυτό, όμως, μέχρι και του να υποστηρίζεται από τον Έλληνα Πρωθυπουργό κ. Κ. Σημίτη, ότι η συμφωνία ήταν πολύ καλή για τα ελληνικά συμφέροντα, η απόσταση είναι τεράστια. Είναι η απόσταση ανάμεσα στην πολιτική και την μικροπολιτική.

Βεβαίως, η συμφωνία της Νίκαιας μπορούσε να είναι και χειρότερη και για τα ελληνικά, όπως και για τα γενικότερα ευρωπαϊκά συμφέροντα. Αλλά ασφαλώς ήταν δυνατό να είναι και

καλύτερη, αν οι μεσαίοι και μικρότεροι επιδείκνυαν περισσότερη δεξιότητα στις διαπραγματεύσεις και περισσότερη δύναμη αντιστάσεως στις πιέσεις που δέχθηκαν μέχρι και την ύστατη στιγμή.

Σε κάθε περίπτωση, η Συνθήκη της Νίκαιας, εφόσον μέσα στο 2002 – όπως προβλέπεται- επικυρωθεί από τα εθνικά Κοινοβούλια των 15, θα κριθεί τελικά μονάχα στην πράξη. Οι κανόνες που είχαν θεσπισθεί με την Συνθήκη της Ρώμης για τα έξι ιδρυτικά Κράτη - Μέλη των Κοινοτήτων, δεν μπορούσαν να συνεχίσουν να ρυθμίζουν τη λειτουργία μιας Ενώσεως, που αριθμεί σήμερα 15, αύριο 20 και σε δέκα ακόμη χρόνια 27 μέλη. Η συμφωνία της Νίκαιας, με την αναστάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο και των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ήταν, επομένως, απαραίτητη και για να καταστεί δυνατό να πραγματοποιηθούν (από το 2005 ή 2006) οι νέες διευρύνσεις, που χρειάζεται να περιλάβουν και την Κύπρο, και για να λειτουργήσει καλύτερα η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση. Θα βελτιωθεί, όμως, πραγματικά η λειτουργία της Ένωσης, με τις νέες ισορροπίες; Ειλικρινά το ευχόμαστε, αλλά δεν πιστεύουμε ότι κανένας παρατηρητής είναι σε θέση από τώρα να το προεξοφλήσει. Και οι ευχές φυσικά δεν αρκούν.

Η ειρωνία της τύχης το θέλησε, ο αγώνας της γαλλικής Προεδρίας για τη διατήρηση της εξισώσης με τη Γερμανία να αποδώσει αποτέλεσμα ως προς τις 29 ψήφους στο Συμβούλιο των Υπουργών (η διαφορά των μεγάλων με την Ελλάδα έγινε από δύο, δυόμισι φορές μεγαλύτερη, αλλά σε αριθμό

Κρατών Μελών της Ένωσης δύο σχεδόν φορές μεγαλύτερο από σήμερα), αλλά το Βερολίνο να αποχωρήσει πολύ περισσότερο ενισχυμένο, συνολικά, από τη Νίκαια. Γιατί και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που, όσο και αν δεν αναβαθμίστηκε στο γαλλικό θέρετρο, έχει, πάντως, αποκτήσει αρμοδιότητες σημαντικές, η γερμανική υπεροχή σε έδρες θα καταστεί εντυπωσιακή, ενώ και η εισαγωγή της αρχής της διπλής πλειοψηφίας ισχυροποιεί τη γερμανική επιρροή. Η γαλλική αλαζονεία πρόσφερε, άλλωστε, στο Βερολίνο τη δυνατότητα να πλησιάσει μεσαίους και μικρότερους, που η ήρεμη γερμανική δύναμη δεν ενόχλησε.

Κοντά στους Γερμανούς, οι Ισπανοί ήσαν οι δεύτεροι μεγάλοι νικητές της Νίκαιας. Απόκτησαν αριθμό ψήφων στο Συμβούλιο, που τους τοποθετεί ανάμεσα στους μεγάλους, ενώ μέχρι τώρα θεωρούνταν μικρομεσαίοι. 27 ψήφοι για μία χώρα με πληθυσμό μικρότερο από 40 εκατομμύρια κατοίκους, όταν προβλέπονται 29 ψήφοι για χώρες με πληθυσμούς 80 ή 60 εκατομμυρίων, αποτελεί σκανδαλωδώς ευνοϊκή μεταχείριση για μια Ισπανία, που έδειξε ξανά ότι μέσα στην Ένωση μετράει πολύ. Η Πολωνία επωφελήθηκε κατ' επέκταση το ίδιο, ενώ το κυριότερο επίτευγμα του Τονι Μπλέρ στη Νίκαια ήταν αρνητικό: δεν επέτρεψε οι ενισχυμένες συνεργασίες να καλύψουν και τον τομέα της άμυνας.

Την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, δεν μπορεί με ασφάλεια να προβλεφθεί αν η επικύρωση της Συνθήκης της Νίκαιας απ'τα εθνικά Κοινοβούλια των 15 περιλαμβάνει και νέες δοκιμασίες για την Ένωση. Το Ευ-

ρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν έκρυψε, πάντως, την απογοήτευσή του. Αλλά οι επικυρώσεις δεν θα έχουν, οπωσδήποτε, ολοκληρωθεί, όταν το Δεκέμβριο του 2001 η βελγική Προεδρία θα γράφει το προοίμιο της νέας Διακυβερνητικής του 2004. Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και τα σχέδια για ομοσπονδιακή εξέλιξη της Ευρώπης θα είναι τα μεγάλα θέματα, που η Γερμανία πίεσε για να εξετασθούν. Και ο διάλογος αυτός προβλέπεται ακόμη πιο ουσιαστικός, ακόμη ίσως και πιο σημαντικός και από τις διαπραγματεύσεις της Νίκαιας.

Η Νέα Δημοκρατία έχει, κατ'αρχήν, πάρει θέση, και υπέρ ενός ευρωπαϊκού Συντάγματος και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, υπέρ μιας ομοσπονδιακής εξέλιξης της Ευρώπης, που κατοχυρώνει τα συμφέροντα των μεσαίων και των μικρότερων. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ και ο Συνασπισμός φαίνεται να συγκλίνουν προς τις ίδιες κατευθύνσεις. Αλλά οι θέσεις αρχής φυσικά δεν αρκούν. Χρειάζεται από τώρα να προετοιμαστούμε εντατικά, ώστε στο νέο αυτό διάλογο να αποδείξουμε ότι είμαστε σε θέση να προασπίσουμε καλύτερα και τα ειδικότερα ελληνικά και τα γενικότερα ευρωπαϊκά συμφέροντα. ■

** Γιώργος Αναστασόπουλος
Αντιπρόεδρος του Ινστιτούτου Δημοκρατίας
Κωνσταντίνος Καραμανλής, τώως αντιπρόεδρος
του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, πρώην
υπουργός και πρώην πρόεδρος της
Ε.Σ.Η.Ε.Α.*

Άκης Γεροντόπουλος*

Απογοήτευση από τη Συνθήκη της Νίκαιας

«**Ω** δινεν όρος και έτεκεν μύν». Μ' αυτή τη φράση θα μπορούσαμε να αποδώσουμε το μίζερο αποτέλεσμα του συμβουλίου κορυφής στη Νίκαια. Μετά από ολονύκτιες διαβουλεύσεις που θύμιζαν ανατολίτικα παζάρια επιτεύχθηκε ένας οδυνηρός συμβιβασμός.

Σε μια αίθουσα που την πολιορκούσαν δεκάδες χιλιάδες ευρωπαίοι δηλωτές, η Ευρωπαϊκή ηγεσία έδωσε εξετάσεις και απέτυχε. Σε μια χρονική στιγμή που η πλειοψηφία των Ελλήνων μαθητών πιστεύει ότι πρέπει να αναθεωρηθεί η σχέση της χώρας μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, διότι βλάπτονται τα συμφέροντα του τόπου (έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών), ο Έλληνας πρωθυπουργός

γός και οι Ευρωπαίοι ομόλογοί του δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν στις ελπίδες, τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των λαών της Ευρώπης.

Οι 15 αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων δεν αντελήφθησαν πως το αίτημα της μετεξέλιξης του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος είναι πολιτικό και όχι γραφειοκρατικό. Εξάντλησαν τις προσπάθειές τους στην αναζήτηση νέων διαδικασιών για τη λήψη αποφάσεων, θεωρώντας πως έτσι ολοκληρώνεται η θεσμική μεταρρύθμιση. Προέταξαν τα μικρο-εθνικά τους συμφέροντα, αποποιούμενοι, αν όχι υπονομεύοντας, τα Ευρωπαϊκά οράματα και δεν ανταποκρίθηκαν στις μεγάλες προσδοκίες της Ομοσπονδιοποίησης. Προσδοκίες που γεννήθηκαν από δηλώσεις, όπως αυτές του Γερμανού Υπουργού Εξωτερικών κ. Φύσερ, όλο το προηγούμενο διάστημα.

Σε μια πλημμελώς προετοιμασμένη από τη Γαλλική Προεδρία Σύνοδο, έδειξαν ότι δεν ενδιαφέρονται να περιορίσουν το Δημοκρατικό έλλειμμα. Αγνόησαν το Ευρωκοινοβούλιο που εκπροσωπεί το λαό της Ευρώπης και δικαίως σήμερα δέχονται τα πυρά του. Ακόμη φοβούνται τη διαδικασία της επικύρωσης της νέας συνθήκης σε εθνικό επίπεδο. Άλλωστε το προηγούμενο της επικύρωσης της συμφωνίας του Μάαστριχ προειδοποιεί ότι η διαδικασία επικύρωσης δεν είναι τυπική. Η συνθήκη που οδήγησε στη δημιουργία του «ευρώ», εγκρίθηκε οριακά το Σεπτέμβριο του 1992 με δημοψήφισμα στη Γαλλία, ενώ στη Δανία μετά το αρνητικό αποτέλεσμα τον Ιούνιο του 1992 χρειάστηκε δεύτερο δημοψήφισμα την άνοιξη του 1993.

Το τελικό συμπέρασμα από τις αποφάσεις της Νίκαιας είναι ότι οι σημαντικές μεταρρυθμίσεις αναβλήθηκαν για περίπου μια δεκαετία. Επίσης, οι 4 μεγάλες χώρες (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία και Μ. Βρετανία) εξασφάλισαν το δικαίωμα να μπλοκάρουν όλες τις αποφάσεις και δημιούργησαν ένα σύστημα στάθμισης των ψήφων περισσότερο περίπλοκο παρά ποτέ. «Οι αρχηγοί των κρατών-μελών οφείλουν να ξαναπάνε στο σχολείο και να μάθουν πώς λειτουργεί η αριθμητική», δήλωσε ειρωνικά ο Πρόεδρος της ομάδας των Σοσιαλιστών Ευρωβουλευτών, κ. Μπαρόν Κρέσπο. Τέλος, η επιρροή των μικρότερων χωρών ελαττώθηκε, ενώ οι εξουσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνέχισαν να φθίνουν και ο ρόλος του Ευρωκοινοβουλίου εξακολουθεί να είναι περιορισμένος.

Ως προς την Ελλάδα τώρα. Ο πρόεδρος της Ν.Δ., κ. Καραμανλής, σχολιάζοντας τις αποφάσεις στη Νίκαια δήλωσε ότι «μακροπρόθεσμα δεν εξυπηρετούν τα εθνικά μας συμφέροντα» διότι «η εθνική ακεραιότητα που αποτέλεσε έναν από τους βασικούς λόγους ένταξης στην Ευρωπαϊκή τότε Κοινότητα δεν επιτυγχάνεται, τόσο στο γενικότερο θεσμικό επίπεδο, όσο και με τον τρόπο με τον οποίο η κυβέρνηση χειρίστηκε την περίφημη εταιρική σχέση Τουρκίας – Ε.Ε.».

Η Ελλάδα με πληθυσμό 10,53 εκατομμύρια κατοίκους (ποσοστό 2,2% στην Ευρώπη των 27) θα έχει 22 Ευρωβουλευτές μετά τις εκλογές του Ιουνίου του 2004. Όσους και το Βέλγιο (10,21 εκ. κάτοικοι) και η Πορτογαλία (9,98 εκ. κάτοικοι). Στη σημερινή σύνθεση του Ευρωκοινοβουλίου στους

626 Ευρωβουλευτές κάθε μια από τις ανωτέρω χώρες έχει 25. Αξίζει να σημειωθεί πως πλην της Γερμανίας που διατηρεί τους 99 Ευρωβουλευτές και του Λουξεμβούργου που επίσης διατηρεί τους 4 Ευρωβουλευτές, όλες οι υπόλοιπες χώρες χάνουν έδρες (π.χ. Γαλλία, Μ. Βρετανία και Ιταλία από 87 σε 72).

Η Ελλάδα, και στην Ευρώπη των 27, διατηρεί τη μία θέση Επιτρόπου που έχει και τώρα στην Κομισιόν. Επίσης, η συμμετοχή της Ελλάδας στα άλλα όργανα της Ένωσης (Ελεγκτικό Συνέδριο, Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Επιτροπή Περιφερειών) παραμένει αμετάβλητη.

Με την αναστάθμιση των ψήφων, η Ελλάδα, το Βέλγιο και η Πορτογαλία από την 1-1-2004, σε σύνολο 346 ψήφων, θα έχουν από 12 ψήφους. Σήμερα έχουν από 5 ψήφους στις 87. Η σχέση της Ελλάδας με τις μεγάλες χώρες από 1 προς 2 που είναι σήμερα, από εδώ και πέρα γίνεται δυσμενέστερη, 1 προς 2,4.

Στη σύνοδο της Νίκαιας καταργήθηκαν 39 περιπτώσεις βέτο για τις οποίες θα απαιτείται πλέον ειδική πλειοψηφία για να ληφθεί απόφαση. (Στην προηγούμενη συνθήκη προβλεπόταν 73 περιπτώσεις βέτο από τις οποίες οι 23 δεν μπόρναν καν σε συζήτηση.). Διατηρήθηκε το βέτο: α) Στις θαλάσσιες συγκοινωνίες που ενδιέφεραν ιδιαίτερα τη χώρα μας, διότι σε διαφορετική περίπτωση η Ελληνική ναυτιλία θα δεχόταν ανεπανόρθωτο, ίσως, πλήγμα β) Στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής προβλέπεται ρητά ότι παραμένει για την επιλογή υποψηφίων και συνδεδεμένων χωρών και γ) Η

ομοφωνία απαιτείται και στις διαρθρωτικές πολιτικές-διαρθρωτικά ταμεία έως το 2007, θέμα που, πλην της Ελλάδος, ενδιέφερε και τις χώρες της Ιβηρικής χερσονήσου.

Στο τελικό κείμενο της συνόδου κορυφής δεν γίνεται καμία αναφορά στην Τουρκία. Κάτι που σημαίνει ότι η Τουρκία δεν συμπεριλήφθηκε στα σχέδια διεύρυνσης έως το 2010, σε αντίθεση με την Κύπρο για την οποία γίνονται όλες οι προβλέψεις (αριθμός Ευρωβουλευτών, αριθμός ψήφων στο Συμβούλιο, ένας Επίτροπος στην Κομισιόν) ως χώρας που θα ενταχθεί έως το 2004. Γίνεται, επίσης, για πρώτη φορά μετά το 1998, ρητή αναφορά στην ανάγκη να επιλυθεί το Κυπριακό «στα πλαίσια του σεβασμού των σχετικών ψηφισμάτων του Ο.Η.Ε.».

Ακόμη, έγινε δεκτή η πρόταση που υποστήριζε και η Ελλάδα για την υιοθέτηση της αρχής της διττής πλειοψηφίας, κρατών και πληθυσμού.

Τέλος, αν θέλουμε να συνοψίσουμε τα συμπεράσματα, οι βασικότερες αλλαγές τις οποίες επιφέρει η νέα συνθήκη είναι οι εξής:

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σήμερα, η Κομισιόν αποτελείται από 20 μέλη, ανά δύο από τις 5 μεγάλες χώρες της Ένωσης (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Μ. Βρετανία και Ισπανία) και ανά ένα από τις υπόλοιπες 10. Από την 1-1-2005 θα ισχύει η αρχή «ένας Επίτροπος από κάθε χώρα-μέλος», με αποτέλεσμα να χάσουν οι μεγάλες χώρες το δεύτερο Επίτροπο που διαθέτουν σήμερα. Όταν η Ένωση φθάσει τα 27 μέλη, θα επανεξετασθεί το θέμα με στόχο τον καθορισμό ενός α-

νωτάτου ορίου στη σύνθεση της Κομμουνιστών, στη βάση της ισότιμης εκπαιδευτικής τοποθέτησης επιτρόπων.

Στάθμιση ψήφων

Έγινε αποδεκτή η αρχή της «διττής πλειοψηφίας» (πλειοψηφία κρατών και πλειοψηφία πληθυσμών). Για να ληφθεί μία απόφαση με ειδική πλειοψηφία θα πρέπει να συγκεντρώνει την υποστήριξη της πλειοψηφίας χωρών-μελών της Ένωσης, αλλά και την πλειοψηφία του 62% τουλάχιστον του συνολικού πληθυσμού της. Η αρχή αυτή συνδυάζεται με την επαναστάθμιση των ψήφων κάθε χώρας-μέλους στο Συμβούλιο, στη βάση του σεβασμού των ισορροπιών που ισχύουν σήμερα. Οι τέσσερις μεγάλες χώρες, από 10 ψήφους που έχουν σήμερα, θα διαθέτουν 29 από την 1-1-2004, οι μεσαίες χώρες, όπως η Ελλάδα, το Βέλγιο και η Πορτογαλία, από τις 5 περνούν στις 12 και οι μικρές, όπως η Δανία, η Φιλανδία, η Ιρλανδία, από 3 θα διαθέτουν 7 και το Λουξεμβούργο από 2 θα έχει 4.

Επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας

Για να διαμορφωθεί «ειδική πλειοψηφία» απαιτείται – όπως και σήμερα – το 71% των ψήφων, το οποίο σταδιακά θα αυξηθεί στο 73,4%, μετά τη διεύρυνση. Τρεις μεγάλες χώρες έχουν τη δυνατότητα να μπλοκάρουν τις αποφάσεις · μετά τη διεύρυνση θα απαιτούνται τέσσερις (τρεις μεγάλες + μία μικρή). Στην Ε.Ε. των 15, οι πέντε μεγάλες χώρες αντιστοιχούν στο 55% των ψήφων. Στην Ε.Ε. των 27 οι «πέντε + Πολωνία» αντιστοιχούν στο 49%.

Σήμερα, σε 73 τομείς της Κοινωνικής πολιτικής οι αποφάσεις λαμβάνονται με ομοφωνία. Για τους 23 εξ αυτών – που θεωρούνται «ζωτικού εθνικού συμφέροντος» για τις χώρες-μέλη – αποφασίστηκε πριν από τη Νίκαια να παραμείνουν στην ομοφωνία. Οι υπόλοιποι 50 παραπέμφθηκαν στη Νίκαια. Τελικώς εγκρίθηκαν 39 για να παίρνονται οι αποφάσεις με ειδική πλειοψηφία, μεταξύ των οποίων η εμπορική πολιτική της Ένωσης, με την εξαίρεση όμως της ναυτιλίας, η οποία παρέμεινε στην ομοφωνία.

Ενισχυμένη συνεργασία

Απλοποιούνται οι διαδικασίες για την έναρξη μιας «ενισχυμένης συνεργασίας», ενώ ταυτοχρόνως διασφαλίζεται ο ανοικτός χαρακτήρας της για όλες τις χώρες-μέλη. Η ευελιξία επεκτείνεται στον Β΄ Πυλώνα (Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας), με την εξαίρεση όμως της άμυνας.

Εξωτερική πολιτική-Άμυνα

Βάσει τροποποιήσεων, η Ε.Ε. δεν έχει καμία σχέση με τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση και η Πολιτικοστρατιωτική Επιτροπή ενσωματώνεται στη νέα Συνθήκη. Οι ρυθμίσεις αποσκοπούν στην ενίσχυση της αυτονομίας της Ε.Ε. στον τομέα της άμυνας, η οποία δεν περιλαμβάνεται στις ενισχυμένες συνεργασίες.

Κοινωνική Πολιτική και άλλες ρυθμίσεις

Βάσει νέων ρυθμίσεων στις διατάξεις της Συνθήκης που αφορούν στην κοινωνική πολιτική, η Ένωση ανα-

λαμβάνει δράση για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και συγκροτείται Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας. Προβλέπονται, επίσης, διευκολύνσεις ως προς τη χρηματοδοτική ενίσχυση κρατών-μελών που αντιμετωπίζουν φυσικές καταστροφές.

Επίσης, θεσπίζεται για πρώτη φορά η δυνατότητα χρηματοδότησης των Ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. και διευκολύνεται η πρόσβαση των πολιτών στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ένωσης.

Τέλος, η υιοθέτηση της «χάρτας των θεμελιωδών δικαιωμάτων» του πολίτη, που αποτελεί το πρόπλασμα του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, δεν καθίσταται υποχρεωτική για τα κράτη-μέλη λόγω της αντίδρασης, κυρίως, της Μ.Βρετανίας.

Η εποχή μετά τη Νίκαια

Αποφασίστηκε ένα πλαίσιο κατευθυντήριων γραμμών για την προώθηση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και τον εκδημοκρατισμό της Ένωσης, με στόχο τη σύγκλιση νέας Διακυβερνητικής Διάσκεψης το 2004.

Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Νίκαιας αναφέρεται, επίσης, ότι ως τον Μάρτιο του 2001 οι χώρες-μέλη θα πρέπει να υποβάλλουν στην Κομισιόν εκθέσεις για την κατάσταση των εθνικών συστημάτων ασφάλισης, προκειμένου να συζητηθεί το θέμα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης τον Ιούνιο του 2001.

Όπως λοιπόν γίνεται φανερό, ο συμβιβασμός στη Νίκαια μπορεί να απομάκρυνε τη σύγκρουση, αλλά δεν την απέτρεψε οριστικά. Η νέα Διακυβερ-

νητική Διάσκεψη του 2004 θα προσδιορίσει σε μεγάλο βαθμό, αν η Ευρώπη θα βαδίσει προς μια Ομοσπονδία που θα της δώσει προοπτική για το μέλλον, ή, απλώς, θα ενισχυθεί η Διακυβερνητική Συνεργασία με κατάληξη τον υποβιβασμό της Ένωσης σε ζώνη ελευθέρων συναλλαγών. ■

** Ο Άκης Γεροντόπουλος διετέλεσε Ευρωβουλευτής και Βουλευτής του Ν. Έβρου. Σήμερα είναι Γραμματέας Απασχόλησης, Κοινωνικής Ασφάλισης, Υγείας και Πρόνοιας της Νέας Δημοκρατίας.*

Κωνσταντίνα Μπότσιου*

Η Κρίση της Απασχόλησης στην Ευρώπη: Εθνικές και Ευρωπαϊκές Απαντήσεις, Άλλοτε και Τώρα

Η κρίση της απασχόλησης βρίσκεται στην καρδιά της κρίσης του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Πρώτον, διότι τέμνει οριζοντίως και καθέτως όλα τα πεδία κοινωνικής πολιτικής που

νοσούν - παιδεία, κατάρτιση, υγεία, κοινωνική ασφάλιση και δημογραφία. Δεύτερον, γιατί συνδέεται με τις σύγχρονες ασθένειες του ευρωπαϊκού κρατικού μοντέλου, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός, η εγκληματικότητα, η ξενοφοβία, οι ακραίες πολιτικές τάσεις. Τρίτον, διότι η απασχόληση αποτελεί πρωταρχικό συστατικό και της ευημερίας και της κοινωνικής συνοχής, άρα και της τελικής νομιμοποίησης του στόχου της ολοκλήρωσης. Με αυτή την έννοια, η κρίση της απασχόλησης αποτελεί ταυτόχρονα κρίση ρόλου και κρίση ταυτότητας τόσο του ευρωπαϊκού κοινωνικού εθνικού κράτους όσο και της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Ιστορικά, η μοίρα και οι στόχοι του εθνικού κράτους έχουν ταυτιστεί με τους στόχους της απασχόλησης. Στην κλασική του αποστολή, το εθνικό κράτος κάθε πολιτειακής μορφής (μοναρχίες, δημοκρατίες, δικτατορίες) υπήρξε κυρίαρχος παίκτης στη διαδικασία εξισορρόπησης της απασχόλησης ως ρυθμιστής των μέσων παραγωγής, του κεφαλαίου και της εργασίας. Αυτός ο ρόλος του έδινε τη δυνατότητα να τιθασεύει τις κινήσεις της αγοράς, να ελέγχει τις κοινωνικές εξελίξεις και να προστατεύει τον εθνικό πλούτο, με άλλα λόγια να διαγωνίζεται την ύπαρξή και τη δύναμή του, εντός και εκτός των εθνικών τειχών.

Η νομιμοποίηση της συγκεκριμένης λειτουργίας ήταν συνήθως δεδομένη: οι πολίτες του έθνους-κράτους, ιδιαίτερα στις εύθραυστες έναντι του ξένου ανταγωνισμού αγροτικές και βιομηχανικές οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης, όχι μόνο δε δυσανασχετούσαν,

αλλά, αντιθέτως, απαιτούσαν ως αυτονόητη την ισχυρή παρουσία της κρατικής εξουσίας για τη θεραπεία κάθε ενδεχόμενης οικονομικής και κοινωνικής ανωμαλίας.

Κατ' αναλογία, οι μεγάλες ευρωπαϊκές κοινωνικές κρίσεις (1827-1832, 1846-1850) όπως και το Κοινωνικό Ζήτημα του 19ου αιώνα ξέσπασαν σε περιόδους που το κράτος δε μπόρεσε να ανταπεξέλθει σε αυτή την καθολική προσδοκία για δυνατό, προστατευτικό, πατερναλιστικό κρατικό πρότυπο, και όχι, όπως υποστηρίζεται ορισμένες φορές σήμερα, με σύγχρονες προσλαμβάνουσες, επειδή πείστηκε να μειώσει την παντοδυναμία του. Αυτό ισχύει, βέβαια, σχεδόν απόλυτα για την ηπειρωτική Ευρώπη και πολύ λιγότερο για το Ηνωμένο Βασίλειο ή τις ΗΠΑ, που επεχείρησαν νωρίς να σπάσουν τον ισχυρό δεσμό μεταξύ κρατους-οικονομίας και κρατους-κοινωνίας. Σε τελευταία ανάλυση, θα λέγαμε ότι ο καπιταλισμός, τουλάχιστο στην ευρωπαϊκή του «θωρακισμένη» έκφραση, όχι μόνο δεν παρεμποδίστηκε από τον ρυθμιστικό ρόλο του κράτους, αλλά, αντιθέτως, χρωστά την άνθησή του σε αυτόν.

Στην περίοδο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το εθνικό κράτος έπαιξε πολύ αποτελεσματικά το ρόλο του ρυθμιστή του μεγέθους «απασχόληση», που τοποθετήθηκε στον πυρήνα της εκάστοτε εθνικής και της ευρωπαϊκής στρατηγικής για οικονομική και κοινωνική δικαιοσύνη. Ακόμη και μετά τη λήξη της χρυσής εποχής 1950-1960, όταν εμφανίζονται τα πρώτα συμπτώματα αναπτυξιακής επιβράδυνσης που συνδέονται και με περιοδικές

κρίσεις στην απασχόληση, τα έθνη-κράτη είναι ακόμη σε θέση να ανασύρουν διάφορα μέτρα ή ημίμετρα από την πλούσια δεξαμενή παρεμβατικών λύσεων που διαθέτουν. Κλασικά εργαλεία παρέμβασης, ευπροσάρμοστα στο σχετικά χαλαρό τότε στόχο της Κοινής Αγοράς, είναι κυρίως οι νομισματικές υποτιμήσεις και οι επεκτατικές πολιτικές ζήτησης.

Στην Ελλάδα, τέτοιες πολιτικές - π.χ. υποτιμήσεις, ελλειμματικά οικονομικά προγράμματα - εφαρμόστηκαν μαζί από τα τέλη της δεκαετίας του '70 έως τις αρχές της δεκαετίας του '90. Με την ίδια μακροοικονομική αναποτελεσματικότητα και χωρίς ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης στην αγορά εργασίας. Συνολικά, το τελευταίο τέταρτο του αιώνα, η μακρόσυρτη κρίση της απασχόλησης που ακολούθησε τη νομισματική και τις πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του '70, όχι μόνο δεν αμβλύθηκε με τα παραδοσιακά μέτρα θεραπείας αλλά, αντίθετα, οξύνθηκε, για να φθάσει σήμερα σε επίπεδα συναγερωμού.

Η αναποτελεσματικότητα, ή ίσως ορθότερα, η αναχρονιστικότητα, του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου γίνεται πλέον αντιληπτή όχι τόσο από το άνοιγμα της ψαλίδας σε παραδοσιακές κατηγορίες, λ.χ. μεταξύ πλούσιων και φτωχών, ανδρών και γυναικών, Βορρά και Νότου, Ανατολής και Δύσης κλπ., αλλά μάλλον από την απόσταση που χωρίζει προνομιούχους και μη προνομιούχους, κοινωνικά ενταγμένους και κοινωνικά αποκλεισμένους. Η μονάδα μέτρησης είναι σε αυτήν την προσέγγιση ο βαθμός πρόσβασης, ισότιμης ή μη, στις ευκαιρίες

ευημερίας και ατομικής ολοκλήρωσης που προσφέρει, που γενικά θεωρείται ότι οφείλει να προσφέρει η ενοποιητική διαδικασία σε όλους τους πολίτες της Ευρώπης.

Στην Ευρώπη του 2000 με τα 18 περίπου εκατομμύρια ανέργων ή κατά μέσον κοινωτικό όρο 11% του συνολικού ενεργού πληθυσμού - ουσιαστικά ένα λανθάνον 16ο μέλος της Ένωσης - λίγοι θα διαφωνούσαν ότι η απασχόληση, μοιραία, θα κυριαρχήσει στους προβληματισμούς των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και των επιμέρους κρατών-μελών στο άμεσο μέλλον (συνέβη ήδη μία φορά με έμφαση στην Έκτακτη Διάσκεψη Λισσαβόνας, την άνοιξη του 2000). Βρυξέλλες και εθνικά κράτη συνειδητοποιούν ότι η ONE δε μπορεί να χτιστεί ή, πολύ περισσότερο, να ευδοκιμήσει, πάνω στην πλάτη ενός στρατού ανέργων, ή, αντίστροφα, με στήριγμα αποκλειστικά όσους έχουν εργασία. Αξίζει να σημειωθεί, ότι συμπεριλαμβανομένου και του ανενεργού εργατικού δυναμικού (κυρίως γυναίκες, νέοι, πρώιμα συνταξιοδοτούμενοι), ο εργαζόμενος πληθυσμός στην Ένωση δεν ξεπερνά το 60% επί του ενεργού πληθυσμού. Το ποσοστό αυτό απέχει πολύ από το αντίστοιχο των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, όπου φθάνει και ξεπερνά το 75% επί του συνόλου του ενεργού πληθυσμού.

Η ONE σηματοδοτεί, βέβαια, μία νέα εποχή. Κεντρική επίπτωσή της είναι η μείωση της αυτονομίας του κράτους στην μακροοικονομική πολιτική. Οι αμοιβαίες υποχρεώσεις δημοσιονομικής πειθαρχίας στερούν, όμως, από τα έθνη-κράτη και τη δυνατότητα να αυξομειώνουν κατά βούληση και

κατά συγκυρία την προσφορά και τη ζήτηση της απασχόλησης με τη βοήθεια νομισματικών τεχνασμάτων. Όταν σχεδιάστηκε η ONE στη δεκαετία του '80, η Ένωση κινήθηκε στο πεδίο της απασχόλησης με μία κρυφή υστεροβουλία. Η υστεροβουλία συνίστατο στην εκτίμηση ότι η αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας που θα επέφερε το ενιαίο νόμισμα θα συνοδευόταν από τη δυναμική είσοδο της ΕΕ στις νέες τεχνολογίες, που θα απορροφούσαν τα θύματα της βιομηχανικής και τεχνολογικής ανεργίας. Το αποτέλεσμα θα ήταν υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και, όπως εκτιμούσαν τότε, επιστροφή σχεδόν σε πλήρη απασχόληση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, εν ολίγοις, επανάληψη του μεταπολεμικού «θαύματος».

Με το σκεπτικό αυτό, υποτιμήθηκε όμως η σημασία και η ανάγκη των διαρθρωτικών αλλαγών. Η ΕΕ, προφανώς, δεν υπολόγισε με ακρίβεια την ταχύτητα των μεταβολών που θα επέρχονταν στο μεταξύ στο διεθνές οικονομικό σύστημα και στην παραγωγική διαδικασία. Ιδιαίτερα στον τομέα των υπηρεσιών και των νέων τεχνολογιών, όπου είχαν εναποτεθεί οι ευρωπαϊκές αναπτυξιακές ελπίδες μετά την ONE, η παραγωγή κατευθύνθηκε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 ολοταχώς προς την αυτοματοποίηση. Στον τομέα αυτό σημειώνεται σήμερα ραγδαία παραγωγή κοινωνικού αποκλεισμού παρά δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Τούτο σημαίνει πρακτικά ότι η αναμενόμενη ανάπτυξη μετά την ONE δε θα συνοδεύεται αυτόματα από αποκατάσταση της απασχόλησης, πολλώ μάλλον από επανά-

ληψη μεταπολεμικών *θαυμάτων*.

Το κενό μακροπρόθεσμης στρατηγικής έχει και σοβαρές πολιτικές παρενέργειες, καθώς η κρίση της απασχόλησης δεν πλήττει μόνο τους άνεργους. Αφορά και όλους τους αποκλεισμένους από αυτό που ολοένα και περισσότερο τείνει να καθιερωθεί ως ένας κλειστός κύκλος, ένας σκληρός πυρήνας προνομιούχων εργαζόμενων με μόνιμη, πλήρη απασχόληση και ισχυρό δίκτυο κοινωνικής προστασίας. Στην απέναντι όχθη βρίσκονται οι μη προνομιούχοι, όσοι δεν έχουν και δεν είχαν ποτέ τους απασχόληση ή έχουν μόνον επισφαλή απασχόληση (συμβασιούχοι, part-timers κλπ.) με μειωμένη κοινωνική προστασία και ενταξιομότητα. Με αυτή την έννοια, η μάχη της απασχόλησης γίνεται αντιληπτή στην Ευρώπη ως μάχη ενάντια στην ανεργία, αλλά και ενάντια στη φτώχεια και στην περιθωριοποίηση, σε μεγάλο βαθμό δε και ως αγώνας ενάντια στο έλλειμμα νομιμοποίησης της ενοποιητικής διαδικασίας από τους πολίτες της.

Η Ένωση και τα κράτη-μέλη, για λόγους πολιτικού κόστους, έχουν ως τώρα αποφύγει επιμελώς να εκπονήσουν και να εφαρμόσουν έστω και ορισμένες τολμηρές ενεργές πολιτικές απασχόλησης. Ο λόγος είναι ότι τέτοιου είδους πολιτικές θα επιβάρυναν το ήδη δύσκολο έργο ενίσχυσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, που είναι τα τελευταία δέκα χρόνια η άμεση προτεραιότητα. Υπάρχει, ασφαλώς, και ένας ακόμη λόγος, ίσως σημαντικότερος: οι διαρθρωτικές αλλαγές βαδίζουν χέρι-χέρι με βαθιές ρήξεις στον τρόπο οργάνωσης της οικο-

νομίας μας και στον κώδικα κοινωνικών και πολιτικών συμπεριφορών που θεωρούσαμε μέχρι σήμερα στυλοβάτες της εθνικής και ευρωπαϊκής μας ταυτότητας.

Πολιτικές στο σκέλος της προσφοράς που έχουν στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας της προσφερόμενης εργασίας μόλις τώρα κάνουν δειλά την εμφάνισή τους στην ημερησία διάταξη των συνόδων κορυφής, των εθνικών αναπτυξιακών προγραμμάτων και των καταλόγων με τα desiderata των ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Οι πολιτικές αυτές εστιάζονται στην προσφορά σύγχρονης εκπαίδευσης και κατάρτισης, στη σύνδεση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τις ανάγκες της αγοράς, στην ευλυγισία του κόστους και του ωραρίου εργασίας, στην ενίσχυση της καινοτομίας, στην αναβίωση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων - άρα και της φθίνουσας μεσαίας τάξης, που συνήθως ορίζει τις παραμέτρους και του πολιτικού παιχνιδιού στην Ευρώπη.

Στο μέλλον, εθνικές και ευρωπαϊκές απαντήσεις αναγκαστικά θα πρέπει να συντονιστούν και να αλληλοσυμπληρωθούν με κοινό σημείο αναφοράς την ευελιξία. Ωστόσο, θα ήταν σφάλμα να θεωρήσουμε ότι η αντιμετώπιση της κρίσης της απασχόλησης θα μας επαναφέρει σε γνώριμα μονοπάτια οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων. Ασφαλώς, το αμερικανικό οικονομικό-κοινωνικό μοντέλο με όλες τις αρετές και τις αδυναμίες του, δύσκολα θα μεταφτευόταν και πολύ δυσκολότερα θα επιβαλλόταν στην Ευρώπη, για λόγους περισσότερο ιστορικούς και πολιτιστικούς, παρά οικο-

νομικούς. Ωστόσο, και η ευελιξία που αναζητούμε στην Ευρώπη με τις δικές μας συνταγές σημαίνει επίσης αύξηση και επέκταση της ανασφάλειας στην απασχόληση και όχι μείωσή της.

Η εφαρμογή της ευελιξίας και η αναζήτηση της ανταγωνιστικότητας στην παιδεία, την υγεία, την κοινωνική ασφάλιση δε θα διευρύνει τον κύκλο των σύγχρονων προνομιούχων εργαζομένων. Περισσότερο θα διευρύνει τον αριθμό των εργαζομένων σε συνθήκες απουσίας της ασφάλειας που χαρακτήριζε τις εργασιακές σχέσεις τα τελευταία 50 χρόνια. Το ερώτημα που προκύπτει σε αυτήν την περίπτωση είναι βαθιά πολιτικό και δεν αφορά μόνο στην πρόκληση της ανασφάλειας. Έχει να κάνει με την ίδια την ουσία του ευρωπαϊκού κράτους πρόνοιας.

Σε χώρες όπως η Ελλάδα, με διαπερατό δίκτυο κοινωνικής προστασίας και ενδημική επαγγελματική ανασφάλεια, οι κλυδωνισμοί που αναμένεται να προκαλέσει η αναδιάρθρωση θα γίνουν εν μέρει λιγότερο αισθητοί από άλλες χώρες. Κι αυτό γιατί διαθέτουμε την τεράστια μάζα των αυτοαπασχολούμενων και των απύπως απασχολούμενων στην επίσημη ή ανεπίσημη οικονομία. Αντίθετα, ισχυρές τεκτονικές δονήσεις θα επιφέρει, εάν και εφόσον κάποτε δρομολογηθεί, ο επανασχεδιασμός του αχανούς και εν πολλοίς αναποτελεσματικού δημόσιου τομέα, ενός τομέα που επί δεκαετίες συντηρεί χαμηλά ποσοστά ανεργίας και ένα επεκτατικό πελατειακό σύστημα, σύστημα θεωρητικά ασύμβιβαστο με την πιεστική ανάγκη αναθεώρησης του εθνικού και διεθνούς ρόλου του έ-

θνους-κράτους.

Η Ελλάδα, λόγω και της οικονομικής της υστέρησης, έχει επενδύσει τα τελευταία χρόνια, σχεδόν αποκλειστικά, στο στόχο της ΟΝΕ, ως πηγή σταθερότητας, ως πηγή ανάπτυξης. Η συζήτηση που αφορά στην ανάγκη άμεσων διαρθρωτικών αλλαγών ως αναγκαίας συνθήκης για να λειτουργήσει η ΟΝΕ έχει μόλις πρόσφατα ξεκινήσει και έχει κάνει ελάχιστα, αβέβαια βήματα. Αν όμως δεν προχωρήσει με ταχύτητα και με πρόγραμμα, αν δεν πραγματοποιηθούν οι αναγκαίες ριζικές διαρθρωτικές αλλαγές, που ασφαλώς συνεπάγονται εντελώς νέους αναδιανεμητικούς μηχανισμούς στην οικονομία και στην κοινωνία, πιθανότατα πολύ σύντομα θα διαπιστώσουμε ότι όλα αυτά τα χρόνια έχουμε κάνει μία πολύ κακή επένδυση.■

**Κωνσταντίνα Μπότσιου
Διδάκτωρ Ιστορίας του Πανεπιστημίου της
Τυβίγγης και Ειδική Επιστήμων του
Πανεπιστημίου Αθηνών*

Θανάσης Διαμαντόπουλος*

Ατομοκεντρισμός: Ο Πυρήνας του Δυτικού Φιλελευθερισμού

Από όλα τα ιδεολογήματα που προήλθαν από ή τροφοδότησαν τις πολιτικές αντιπαραθέσεις των τελευταίων αιώνων στη Δύση, ο φιλελευθερισμός έχει μια ιδιαιτερότητα, μια μοναδικότητα θα έλεγα: όλες οι άλλες ιδεολογικές προτάσεις που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στις πολιτικές συγκρούσεις, ο μαρξισμός -τόσο στην κομμουνιστική όσο και τη σοσιαλδημοκρατική του εκδοχή με τις διαβαθμίσεις και τις παραλλαγές τους-, ο φασισμός, ακόμα και ο παραδοσιακός συντηρητισμός, ως αξιακό τους πρόταγμα και κέντρο των ενδιαφερόντων τους είχαν την κοινωνία ή, εν πάση περιπτώσει, κάποιο συλλογικό κοινωνικό υποκείμενο (το έθνος, τη φυλή, την τάξη, την κοινωνική ολότητα την οποία έβλεπαν ως αρραγή και αδιάσπαστη, κ.ο.κ.)... Αντίθετα ο φιλελευθερισμός, και μόνον αυτός, υπήρξε ατομοκεντρικός, αντιμετωπίζοντας το άτομο ως πραγματική και φυσική οντότητα και όχι ως αυθαίρετη διανοητική κατασκευή, ως αυτοτελή αξία, στην οποία ανάγονται και στην οποία οφεί-

λουν να προσβλέπουν όλες οι συγκροτούμενες από άτομα κοινωνικές ομαδοποιήσεις.

Αυτή, όμως, η αξιακή αυτοτέλεια του ατόμου μέσα στη φιλελεύθερη ιδεολογική πρόταση συνιστά βέβαια τη δύναμη, αλλά ταυτόχρονα και την αδυναμία της πρότασης αυτής: τη δύναμή της για λόγους, κατά την άποψή μου, αυτονόητους, στους οποίους θα αναφερθώ αργότερα. Την αδυναμία της, γιατί η έννοια της αυτοτέλειας παρερμηνεύθηκε ή και συκοφαντήθηκε συχνά ως συνώνυμη της αυτάρκειας. Δηλαδή το άτομο εμφανίστηκε ως ο ένας πόλος του διπόλου «κοινωνία-άτομο», διπόλου ανταγωνιστικού, όπως παρουσιάζεται, με το άτομο να βρίσκεται, υποτίθεται, σε σχέση αντιπαλότητας προς την κοινωνία. Βέβαια, υπήρξαν πράγματι ακραίοι εκφραστές της φιλελεύθερης πρότασης, που με την αμετροέπειά τους αναμφίβολα τροφοδότησαν την ταύτιση αυτή του φιλελεύθερου ατομοκεντρισμού με τον αντικοινωνικό ατομικισμό. Για παράδειγμα, στο ιδεολογικό μανιφέστο του σουηδικού συντηρητικού κόμματος, του «Μοντεράτα», τη 10ετία του '80 ενσωματώθηκε θέση, σύμφωνα με την οποία η «άσκηση του ιδιοκτησιακού δικαιώματος δεν επιτρέπεται να υφίσταται κανένα περιορισμό, εν ονόματι του δημοσίου συμφέροντος».

Η αληθινή, ωστόσο, κατά την άποψή μου, έννοια της αυτοτέλειας του ατόμου δεν είναι αυτή της «αυτάρκειας» που ουσιαστικά τοποθετεί το αυτάρκες άτομο σε σχέση αντιπαράθεσης και αντιπαλότητας προς το κοινωνικό σύνολο. Το άτομο στη φιλελεύθερη φιλοσοφία είναι αυτοτελής οντό-

τητα, με την ετυμολογική κυριολεξία του όρου (αυτός + τέλος), με την έννοια επομένως του αυτοσκοπού. Είναι αξία-αυτοσκοπός και όχι μέσο στην υπηρεσία άλλου σκοπού. Αυτό, ωστόσο, ασφαλώς και δε σημαίνει ότι βρίσκεται σε σχέση ανταγωνιστικής αντιπαλότητας με την κοινωνία. Αντίθετα, στη φιλελεύθερη σκέψη, η πρόοδος του ατόμου, η διασφάλιση κάθε λογής όρων για την απρόσκοπτη ανάπτυξή του και για την εγγύηση της ελεύθερης κάρπωσης των προϊόντων της δημιουργικότητας, της επινοητικότητας και του μόχθου του ατόμου, είναι προϋπόθεση για την προώθηση της ευημερίας και του κοινωνικού συνόλου. Ακόμη περισσότερο: είναι η ατομική αυτή πρόοδος όρος για την ευρεία έννοια κοινωνική ανάπτυξη, η οποία δεν έχει μόνο οικονομικό περιεχόμενο, αλλά ένα πολύ ευρύτερο πολιτικό και πολιτισμικό φορτίο. Φορτίο που περιλαμβάνει ακόμη και την καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης, άρα και την επιδίωξη κοινωνικής αρμονίας και συμμετρίας. (Η πολύσημη λέξη “μέτρον”, άλλωστε, θα μπορούσε να συνιστά τη μονολεκτική επιτομή του τόσο ανθρωπο-κεντρικού κλασσικού αρχαιοελληνικού πολιτισμού). Και αυτή η αρμονία και η συμμετρία υπάρχει, γιατί το άτομο δεν ανταγωνίζεται την κοινωνία, αλλά εντάσσεται ως δημιουργική δύναμη σ' αυτήν, την τροφοδοτεί δε με ανανεωτική σκέψη που επινοεί, παράγει, αναπτύσσει και αναζωογονεί πνευματικά, χωρίς τη διαμεσολάβηση του τερατώδους παρένθετου μηχανισμού της γραφειοκρατίας (η οποία, όπως σχεδόν πάντα επιβεβαιώνεται στην πρά-

ξη, ελάχιστη σχέση έχει με το βεμπε-ριανό ιδεότυπο αλλά, αντίθετα, είτε πνίγει τη δημιουργική σκέψη, είτε την αποπροσανατολίζει, είτε ιδιοποιείται τις εμπνεύσεις της).

Αυτή δε, η συνύφανση- ή, αν θέλε-τε, η συνάρτηση- των συμφερόντων του ατόμου-ελεύθερου δημιουργού με τα ευρύτερα συμφέροντα της κοινω-νίας είναι, πιστεύω, η μία κύρια αιτία που η φιλελεύθερη ιδεολογία κατίσχυ-σε σε τέτοιο βαθμό σε ολόκληρη τη Δύση, ώστε οι πολιτικές δυνάμεις που την αντιμάχονταν είτε να εξαφανι-σθούν πολιτικά είτε να εξαφανίσουν την ουσία –και να διατηρήσουν μόνο κάτι από το παλιό φραστικό περίβλη-μα- του αντιφιλελεύθερου λόγου τους. (Και ακόμα περισσότερο, θα πρόσθε-τα παρενθετικά, αυτή είναι η εξήγη-ση της υπεροχής της κυριαρχημένης α-πό το φιλελεύθερο πνεύμα Δύσης έ-ναντι της Ανατολής. Της Ανατολής που θέλει το άτομο υποταγμένο, δια-χυμένο, συγχωνευμένο στο κοινωνικό σύνολο, χωρίς διακριτή υπόσταση και στοχοθεσία από την κοινωνία, υφιστά-μενο αντίθετα την καταθλιπτική της επίδραση, στοιχεία που το οδηγούν στην παραίτηση και την αντιπαραγω-γική μοιρολατρία, την τόσο αντίθετη προς την κυρίαρχη στη Δύση θελησιο-κρατία. Γιαντό, άλλωστε, η Ανατολή αποβάλλει με τόση ευκολία τα δυτι-κόφερα θεσμικά μοσχεύματα, τα α-ναντίστοιχα με τις κυρίαρχες τοπικές αξίες).

Παράλληλα, όμως, ως πρόσθετη αι-τία για τον πολιτικό θρίαμβο του ατο-μοκεντρικού φιλελευθερισμού επί των κοινωνιστικών θεωριών και ιδιαίτερα επί του μαρξισμού, θα ανέφερα ακό-

μη πως ο φιλελευθερισμός, ενσωματώ-νοντας σε ένα συνεκτικό σύστημα α-ντιλήψεων μακροχρόνιες ανθρώπινες συμπεριφορές από τις οποίες αντλού-σε και τα συμπεράσματά του, ουσια-στικά θεωρητικοποίησε την πράξη της ανθρώπινης ζωής. Ενώ ο μαρξισμός ε-πεχείρησε το τερατώδες εγχείρημα – όχι να θεωρητικοποιήσει μιας μορφής πράξη αλλά- να εμπραγματώσει μια θεωρία, μια θεωρία που δεν βασίστη-κε στην πραγματικότητα των ανθρω-πινων κοινωνιών, αλλά δημιουργήθη-κε στο μυαλό ενός ή ελάχιστων αν-θρώπων.

Αυτή, όμως, η εικόνα του ιδεολογι-κού, και σε κάποιο βαθμό πολιτικού, θριάμβου του δεν πρέπει σε καμία πε-ρίπτωση να οδηγήσει σε εθελούφλω-ση μπροστά στις νέες μεγάλες απει-λές που σήμερα αντιμετωπίζει ο φιλε-λευθερισμός. Και οι οποίες είναι δύο ειδών, ή μάλλον, προέρχονται από δύο δυνητικές πηγές κινδύνων: πρώτον α-πό ένα αίσθημα αντάρκειας και έπαρ-σης, λόγω της απουσίας των ηττημέ-νων πια παλιών ιδεολογικών ανταγω-νιστών. Αίσθημα αντάρκειας και έ-παρσης που θα μπορούσε να μειώσει τη διανοητική εγρήγορση και την ε-τοιμότητα για κριτικό αυτοέλεγχο των υποστηρικτών της φιλελεύθερης πρό-τασης, με αποτέλεσμα να οξύνει τα ε-λαττώματά της, εάν δεν επιδείξει αυ-τό που ο στοχαστής της πράξης Κων-σταντίνος Καραμανλής απαιτούσε πά-ντα, δηλαδή το μεγαλείο και τη μεγα-θυμία του νικητή, του ιδεολογικού εν προκειμένω νικητή. Εφόσον το γεγο-νός πως μια ιδεολογία (αποδείχθηκε στην πράξη ότι) είναι η καλύτερη δεν σημαίνει πως είναι και στερημένη α-

τελειών που θα μπορούσαν να την πνίξουν ή έστω να την πλήξουν, εάν αφεθούν να αναπτύσσονται ανεξέλεγκτες. Και, δεύτερον, η άλλη πηγή κινδύνου είναι η τεχνολογική υπερεξέλιξη, προϊόν βέβαια της ανάπτυξης και μέσον της κυριαρχίας της φιλελεύθερης Δύσης, που δημιουργεί, ωστόσο, ιστορικά πρωτόγνωρες απειλές για αυτό το οποίο υπήρξε και είναι η βασική πηγή της φιλελεύθερης κοινωνίας, δηλαδή το μη υποκείμενο σε διανοητική αστυνόμευση, δημιουργικό και διασφαλισμένο ως προς την προστασία της προσωπικής του ζωής και αξιοπρέπειας ελεύθερο άτομο. Αυτές, δε, οι δύο μεγάλες απειλές και η ικανότητα αποτελεσματικής τους αντιμετώπισης είναι το πεδίο στο οποίο κάθε μεγάλο σύγχρονο φιλελεύθερο κόμμα θα αναμετρηθεί με τις προκλήσεις των καιρών. Όπως, λοιπόν, τα κράτη κρίνονται ιστορικά λιγότερο από την επίτευξη και περισσότερο από την εκ των υστέρων διαχείριση των θριάμβων τους, έτσι και για τα ιδεολογήματα θα ήταν καταστροφικό να αφεθούν και να αρκεσθούν στην απόλαυση της κυριαρχίας τους. Το ίδιο (φαντάζομαι πως όλοι το αντιλαμβάνεσθε) ισχύει και για τα κόμματα που είναι φορείς των νικητριών ιδεολογιών. Αν αυτό το μήνυμα μπορούσε να στείλει το συνέδριο του Ινστιτούτου Δημοκρατίας στο συνέδριο της Ν.Δ., πιστεύω πως θα είχε σε απόλυτο βαθμό εκπληρώσει το σκοπό του. ■

*Θανάσης Διαμαντόπουλος
Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης του
Παντείου Πανεπιστημίου

Δημήτρης Γαργαλιάνος*

Η Πρόταση του Κωνσταντίνου Καραμανλή για τη Μόνιμη Τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα

Η ιδέα της αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων και της μόνιμης τέλεσής τους στον ίδιο χώρο απασχολούσε τους ανθρώπους του αθλητισμού από αρκετές χώρες από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και προς την κατεύθυνση αυτή έγιναν αρκετές προσπάθειες. Το πιο σοβαρό εγχείρημα ήταν οι πανελλήνιοι Ολυμπιακοί αγώνες που προτάθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν από τον Ευάγγελο Ζάππα, Έλληνα έμπορο σιτηρών με μεγάλη περιουσία που ζούσε στη Ρουμανία.

Οι αγώνες εκείνοι είχαν τις ρίζες τους στη 2^η Βασιλική Πράξη του 1837, η οποία προέβλεπε τη διοργάνωση αθλητικών αγώνων την 25^η Μαρτίου (ημέρα κήρυξης της Ελληνικής επανά-

στασης) κάθε 4^ο έτος (Σαμαράς, Παραρά & Γιαννάκης, 1992). Όμως, ο Βαυαρός Πρωθυπουργός von Rudhart απέκλεισε τους αγώνες από την Πράξη και νομοθέτησε μόνο τη γιορτή της 25^{ης} Μαρτίου (Σαμαράς, 1992). Το μαχητικό πνεύμα των Ελλήνων βρήκε διέξοδο στη διοργάνωση ποιητικών αγώνων, οι οποίοι τελούνταν την 25^η Μαρτίου κάθε έτος και αντικατέστησαν τους αθλητικούς (Δημαράς, 1985).

Οι Ελληνικές εφημερίδες έγραφαν πολλά άρθρα για τις διοργανώσεις αυτές, ένα από τα οποία διάβασε ο Ζάππας το 1843 και εμπνεύστηκε την αναβίωση των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων (Σαμαράς, Παραρά, & Γιαννάκης, 1992). Το 1856 εξέφρασε επίσημα και έμπρακτα το ενδιαφέρον του δίνοντας μια μεγάλη δωρεά για την οργάνωση της 1^{ης} σύγχρονης πανελληνίας Ολυμπιάδας, η οποία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια έκθεσης βιομηχανικών, βιοτεχνικών και γεωργικών προϊόντων το 1859 (Χρυσάφης, 1930). Ακολούθησαν άλλες τρεις (1870, 1875, 1889), όλες χωρίς μεγάλη επιτυχία. Από τα σημαντικά οφέλη από τις διοργανώσεις αυτές ήταν η εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού και η απόκτηση εμπειρίας στη διοργάνωση μεγάλων αθλητικών αγώνων, πράγμα που φάνηκε ιδιαίτερα χρήσιμο στην οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 1896 στην Αθήνα (Γιάτσης, 1991).

Η προοπτική της μόνιμης τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα συζητήθηκε αμέσως μετά την επιτυχία των πρώτων Αγώνων (Mandell, 1976), οπότε ο βασιλιάς Γεώργιος και Έλληνες υπουργοί εξέφρασαν δημόσια την επιθυμία να οργανώνονται οι

Αγώνες στην Αθήνα κάθε τέσσερα χρόνια. Όμως, τα δραματικά γεγονότα της περιόδου εκείνης (η επανάσταση της Κρήτης εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το 1896 και ο πόλεμος των Ελλήνων εναντίον των Τούρκων το 1897) άφησαν την ιδέα στο περιθώριο (IOC, 1994).

Η επόμενη ευκαιρία δόθηκε το 1900, όταν η αποτυχημένη οργάνωση των Αγώνων στο Παρίσι ώθησε την Ελληνική πλευρά να θέσει πάλι θέμα μόνιμης τέλεσής τους (Γιάτσης, 1991). Το 1901, στη Σύνοδο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (ΔΟΕ) στο Παρίσι, με Γερμανική υποστήριξη συζητήθηκε πάλι η πρόταση της Ελλάδας και συμφωνήθηκε ότι οι Αγώνες της Αθήνας θα διοργανώνονταν κάθε τέσσερα χρόνια, στο μεσοδιάστημα των επίσημων Αγώνων (IOC, 1994). Ωστόσο, παρά την επιτυχία της μεσολυμπιάδας του 1906 (Mandell, 1976), οι Βαλκανικοί και ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος δεν επέτρεψαν τη διοργάνωση άλλων μεσολυμπιάδων. Η εκδοχή της ΔΟΕ ήταν ότι η κύρια αιτία αναβολής των διοργανώσεων ήταν η έλλειψη οικονομικών πόρων εκ μέρους της Ελλάδας (IOC, 1994).

Στη συνέχεια, η προοπτική της μόνιμης τέλεσης ήταν θέμα συζήτησης στους κόλπους της ΔΟΕ κάθε φορά που οι Αγώνες συνέπιπταν με δύσκολες διεθνείς συγκυρίες. Ανεπίσημα συζητήθηκε το 1920 στην Αμβέρσα και το 1952 στο Ελσίνκι, όπου οι Φινλανδοί, προσβλέποντας στην επιλογή της χώρας τους, εξέφρασαν την άποψη πως ο θεσμός των Ολυμπιακών Αγώνων μπορούσε να μείνει αλώβητος μέσα στο χρόνο, μόνο αν διοργανώνο-

νταν μόνιμα σε ουδέτερο χώρο και με την παρουσία αντικειμενικών φιλάθλων (Γιάτσης, 1991).

Στις 21 Ιουλίου 1976, ο Αμερικανός γεροϋσιαστής Bill Bradley πρότεινε μια ευρεία μεταρρύθμιση των Αγώνων, στην οποία, μεταξύ άλλων, προέβλεπε τη μόνιμη τέλεσή τους στην Ελλάδα (New York Times, 1976). Λίγες μέρες αργότερα, στις 30 Ιουλίου 1976, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κωνσταντίνος Καραμανλής, μέσω των κ.κ. Πετραλιά και Φιλάρετου, επέδωσε επίσημη επιστολή στο λόρδο Κιλλάνιν, τότε πρόεδρο της ΔΟΕ, με την οποία πρότεινε τη μόνιμη τέλεση των Αγώνων στην Ελλάδα. Αυτός ανταποκρίθηκε άμεσα και την 1^η Αυγούστου 1976 απάντησε με σύντομη επιστολή, στην οποία σημείωσε ότι δεν προέβλεπε στο άμεσο μέλλον αλλαγές στη μακροχρόνια πολιτική της ΔΟΕ. Για να μην αφήσει να εννοηθεί ότι η επιστολή αγνοήθηκε και το αίτημα απορρίφθηκε, πρόσθεσε ότι την περιέλαβε στα στοιχεία προσδιορισμού της μελλοντικής πολιτικής της ΔΟΕ, ώστε να τεθεί σε συζήτηση σε εύθετο χρόνο, εννοώντας το επόμενο Συνέδριο της ΔΟΕ. Την πρότασή του για μόνιμη τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα επανέλαβε ο κ. Καραμανλής στην ομιλία του κατά τη διάρκεια της τελευταίας θεμελίωσης του Ολυμπιακού Σταδίου στο Μαρούσι στις 7 Ιανουαρίου 1980.

Το ζήτημα της μόνιμης τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα τέθηκε στο 11^ο Συνέδριο της ΔΟΕ, που πραγματοποιήθηκε στο Baden-Baden της Γερμανίας, στις 23 - 28 Σεπτεμβρίου, 1981. Οι πληροφορίες που παρα-

τίθενται είναι από τα επίσημα πρακτικά (Olympic Congress Report, 1981). Το Συνέδριο είχε τρεις θεματικές: 1) το μέλλον των Ολυμπιακών Αγώνων, 2) τη διεθνή συνεργασία και 3) τη διερεύνηση του Ολυμπιακού Κινήματος. Ο Πρόεδρος της ΔΟΕ, Χ. Α. Σάμαρανκ, έθεσε το θέμα της πρότασης για τη μόνιμη τέλεση των Αγώνων στην Ελλάδα στη γενική εισαγωγική του εισήγηση ως εξής:

«...σε ό,τι αφορά τη γενναιόδωρη μακροπρόθεσμη πρόταση της Ελληνικής Δημοκρατίας, παρά το ότι στηρίζεται από τους ανθρωπιστές και τους ιδεαλιστές, φαίνεται ότι συναντά όχι λιγότερο αποφασιστική αντίδραση από άλλους» (σ. 32).

Η Ελληνική πρόταση εντάχθηκε στα πλαίσια της πρώτης θεματικής, στην οποία πήραν το λόγο 50 συμμετέχοντες στο Συνέδριο. Μεταξύ αυτών δεν ήταν κανένας Έλληνας. Εναντίον της πρότασης τοποθετήθηκε ο R. Helmick, Γενικός Γραμματέας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Κολύμβησης, ο οποίος είπε ότι:

«...με όλο το σεβασμό [στην πρόταση], θεωρείται ότι δεν πρέπει να υπάρχει ένας μόνιμος τόπος για τους Αγώνες. Υπάρχει το αίτημα ότι η διοργάνωση των Αγώνων σε διαφορετικές χώρες και τόπους είναι ένας σημαντικός τρόπος προαγωγής του αθλητισμού σε χώρες και περιοχές σε όλο τον κόσμο. Οι αθλητές επίσης εξέφρασαν την άποψή τους σχετικά ομόφωνα ενάντια στο μόνιμο τόπο» (σ. 47).

Αρνητικός στην πρόταση ήταν και ο L.G. N'Diaye, Αντιπρόεδρος της ΔΟΕ, ο οποίος, μεταξύ άλλων είπε ότι:

«...αυτό που θέλει η ΔΟΕ, πάνω από οτιδήποτε

τε άλλο, είναι να δώσει τη δυνατότητα σε όλες τις χώρες να διοργανώσουν τους Αγώνες και να κάνει τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των εγκαταστάσεων που ήδη υπάρχουν, χωρίς υπερβολικά έξοδα» (σ. 52).

Σχετικά, υπέρ της πρότασης τοποθετήθηκε ο S. Baly, Γενικός Γραμματέας της Εθνικής Ολυμπιακής Επιτροπής της Τυνησίας ως εξής:

«...στην περίπτωση που η αδυναμία οργάνωσης των Αγώνων γίνει πραγματικότητα, θα πρέπει να εξεταστεί ο ορισμός ενός μόνιμου τόπου [διεξαγωγής τους]...η Ολυμπιά θα ήταν το ιδανικό μέρος, το οποίο θα ικανοποιούσε αυτή την ανάγκη. Με το σκεπτικό αυτό, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την Ελλάδα για την πρότασή της, στην οποία δίνουμε την υποστήριξή μας για να διαφυλάξουμε την αιώνια ποιότητα των Αγώνων» (σ. 86).

Μετά τις παραπάνω τοποθετήσεις, η απόφαση που καταγράφηκε στο τελικό ανακοινωθέν ήταν ότι:

«...οι Ολυμπιακοί Αγώνες θα πρέπει να συνεχίσουν να μπορούν να διοργανώνονται οπουδήποτε στον κόσμο» (σ. 109).

Στις 17 Μαΐου 1984, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, αυτή τη φορά ως Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, έστειλε στον Χ. Α. Σάμαρανκ, πρόεδρο της ΔΟΕ, δεύτερη επιστολή με το ίδιο αίτημα, ο οποίος απάντησε ότι αυτή τέθηκε υπόψη των μελών της ΔΟΕ και αποφασίστηκε η επανεξέταση της πρότασης στο αμέσως επόμενο Συνέδριο (Χαραλαμπίδης, 1984).

Το 12^ο Συνέδριο της ΔΟΕ πραγματοποιήθηκε από τις 29 Αυγούστου μέχρι τις 3 Σεπτεμβρίου 1994 στο Παρίσι, για να εορταστούν τα 100 χρόνια από την ίδρυσή της. Οι πληροφορίες

που παρατίθενται είναι από τα επίσημα πρακτικά (Centennial Olympic Congress Report, 1994). Το Συνέδριο είχε 4 θεματικές: 1) δεοντολογία του Ολυμπισμού - δομές του Ολυμπιακού Κινήματος, 2) αθλητισμός και περιβάλλον, 3) το μέλλον των Ολυμπιακών Αγώνων - το πρόγραμμά τους, και 4) το Ολυμπιακό Κίνημα και η διεθνής κατανόηση. Ο Πρόεδρος της ΔΟΕ δεν έθεσε ευθέως το θέμα της πρότασης για τη μόνιμη τέλεση των Αγώνων στην Ελλάδα. Η πλησιέστερη σχετική αναφορά στη γενική εισαγωγική του ομιλία ήταν η εξής:

«...σε ό,τι αφορά τους ίδιους τους Ολυμπιακούς Αγώνες, υπάρχουν πολλά οφέλη για τη φιλοξενούσα πόλη και χώρα, ενώ ακόμα αποφεύγεται ο γιγαντισμός. Περιφερειακή ανάπτυξη, ανάπτυξη του τουρισμού, βελτίωση της ποιότητας ζωής, κατασκευή ή ανακαίνιση αθλητικών εγκαταστάσεων και απόκτηση προηγμένης τεχνολογίας είναι μόνο μερικά από τα οφέλη. Αυτό ίσως εξηγεί την αύξηση του αριθμού των υποψηφίων (πόλεων)» (σ. 64).

Στα πλαίσια της θεματικής για το μέλλον των Ολυμπιακών Αγώνων και το πρόγραμμά τους πήραν το λόγο 30 ομιλητές, μεταξύ των οποίων δεν ήταν κανένας Έλληνας. Δύο σύνεδροι εκφράστηκαν εναντίον της μόνιμης τέλεσης των Αγώνων: ο J.C. Killy, ο οποίος είπε ότι:

«...οι Ολυμπιακοί Αγώνες πρέπει να μπορούν να οργανώνονται σε οποιαδήποτε χώρα του κόσμου» (σ. 121),

και ο D. Haralampiev, Γενικός Γραμματέας της Εθνικής Ολυμπιακής Επιτροπής της Βουλγαρίας, ο οποίος υποστήριξε πως:

«...θα έπρεπε να δίνεται προτεραιότητα σε μεγάλες πόλεις που έχουν αρκετή υποδομή σε αθλητικές εγκαταστάσεις και που βρίσκονται σε χώρες που δε φιλοξένησαν ποτέ τους Αγώνες. Η ευκαιρία της οργάνωσής τους θα έπρεπε επίσης να δίνεται σε μικρές περιοχές, ειδικά των Χειμερινών Αγώνων» (σ. 123),

ενώ κανείς δεν εξέφρασε άποψη υπέρ της μόνιμης τέλεσης των Αγώνων στην Ελλάδα.

Ανακοινώνοντας τα συμπεράσματα, ο γενικός συντονιστής του Συνεδρίου F. Carrard, συμπεριέλαβε για την ενότητα αυτή τη διατύπωση ότι:

«...πρέπει να διατηρηθούν οι αρχές της παγκοσμιοότητας και της ενότητας του χρόνου και του τόπου των Ολυμπιακών Αγώνων» (σ. 416).

Έκτοτε το ζήτημα της μόνιμης τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα δεν έχει συζητηθεί επίσημα. Αλλά και ανεπίσημα δε συζητείται διότι η έγκριση που έδωσε η ΔΟΕ στην Οργανωτική Επιτροπή των Ολυμπιακών Αγώνων του Λος Άντζελες το 1984 να λειτουργήσει σύμφωνα με τις αρχές του σύγχρονου μάρκετινγκ δεν άλλαξε μόνο τον Ολυμπιακό Καταστατικό Χάρτη, αλλά και τη φιλοσοφία τόσο των Αγώνων, όσο και του Ολυμπιακού Κινήματος. Η συμμετοχή των παγκοσμίου επιπέδου χορηγών βελτίωσε τη διοργάνωση των Αγώνων και η ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης προσέλκυσε το ενδιαφέρον δισεκατομμυρίων τηλεθεατών από όλον τον κόσμο. Τα οφέλη που προκύπτουν για τη διοργανώτρια πόλη (και χώρα) από το συνδυασμό των παραμέτρων αυτών είναι πάρα πολλά και

ερμηνεύουν ικανοποιητικά το γεγονός ότι ενώ για την οργάνωση των Αγώνων του 1984 υπήρχε αρχικά μόνο μια υποψήφια πόλη (η Τεχεράνη), μετά την επιτυχία του Λος Άντζελες οι υποψήφιες πόλεις ξεπερνούν κάθε φορά τις δέκα. Αυτό σημαίνει ότι, σε αυτή τη φάση της ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων, η ουσιαστική συζήτηση για μόνιμη τέλεσή τους σε μια πόλη δεν βρίσκει πρόσφορο έδαφος.

Προσωπική άποψη του γράφοντος είναι ότι η Ελλάδα θα έκανε μια καλή κίνηση αν ενημέρωνε με αποτελεσματικό τρόπο το Ολυμπιακό Κίνημα ότι γνωρίζει την κατάσταση που διαμορφώθηκε στο θέμα αυτό, κατανοεί τους λόγους που τη δημιούργησαν και επιφυλάσσεται να επαναφέρει την πρόταση Καραμανλή εφ' όσον το υπαγορεύσουν οι συνθήκες. Έστω και με καθυστέρηση 20 χρόνων, η χώρα οφείλει να επιδοκιμάσει τον S. Baly, Γενικό Γραμματέα της Εθνικής Ολυμπιακής Επιτροπής της Τυνησίας το 1981, για τη θέση που πήρε στο Συνέδριο της ΔΟΕ στο Baden-Baden και, με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 να διαβεβαιώσει όλον τον κόσμο ότι η Ολυμπία και η Αθήνα θα είναι πάντα πρόθυμες να διαφυλάξουν την αιώνια ποιότητα των Αγώνων.

**Δημήτρης Γαργαλιάνος
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής &
Αθλητισμού
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*